

A MAGYAR KIRÁLYI FÖLDMÍVELÉSÜGYI MINISZTERIUM KIADÁSA

RÁDIÓS GAZDASÁGI ELŐADÁSOK

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

ELNÖK: BR. PRÓNAY GYÖRGY DR.
HELYETTES ELNÖK: TÓTH JENŐ DR.

TAGOK:

BUDAY BARNA   SZTANKOVICS JÁNOS
NÉMETH JENŐ   WELLMANN OSZKÁR DR.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

CZVETKOVITS FERENC DR.

SEGÉDSZERKESZTŐ:

SUHAYDA TIBOR

SZERKESZTŐSÉG:

BUDAPEST, V., KOSSUTH LAJOS-TÉR 11. SZ., II. 202.

---

34. FÜZET

TÖBB TAKARÉKOSSÁGOT A MEZŐGAZDASÁGI ÜZEMEKBE!

ÍRTA:

JUHOS LAJOS

M. KIR. GAZDASÁGI AKADEMIAI R. TANÁR.

OLVASD EL, ŐRIZD MEG ÉS GYŰJTSD KÖNYVTÁRDA!

Eddig megjelent füzetek:

---

1. *Dr. Hutýra Ferenc* :
A védőoltásokról.
  2. *Székács Elemér* :
Gyakori hibák a tavaszi talaj-,
vetési- és növényápolási munkák-
nál.
  3. *Dr. Plósz Béla* :
Tudnivalók a lótenyésztés köréből.
  4. *Dr. Wellmann Oszkár* :
Az újszülött állatok gondozása.
  5. *Dr. Aujezky Aladár* :
A veszettség ellen való védekezés.
  6. *Gyárfás József* :
A nyári talajművelésről.
  7. *Pavlicsek Adorján* :
A tejelés ellenőrzésének tapasztalatai és eredményei.
  8. *Kadocsa Gyula* :
Védekezés az állati kártevők ellen
aratás után.
  9. *Horn János* :
A gyümölcsfeldolgozásról.
  10. *Székács Elemér* :
Az őszi vetési munkák előkészü-
letel és végrehajtása.
  11. *Ócsanádi Nagy Géza* :
Mit jövedelmez a méhészkedés ?
  12. *Bakoss László* :
A tojáshozam fokozása.
  13. *vitéz Dr. Bittera Miklós* :
Gyökér- és gumónövények be-
takarítása.
  14. *Dr. Hutýra Ferenc* :
A háziállatok tuberkulózisáról.
  15. *Bíró János* :
Telepítsünk fűveskerteket !
  16. *Pellenkoffer Sándor* :
A szüret.
  17. *Dr. Wellmann Oszkár* :
A borjú és a növendékmarha
felnevelése.
  18. *Dr. Bodnár János* :
Vetőmagésávázószeres és gyakor-
lati alkalmazásuk.
  19. *Warga Kálmán* :
Rovarirtó hasznos madaraink
s azok védelme.
  20. *Mahács Mátyás* :
A téli gyümölcs értékesítése.
  21. *Dr. Zaitschek Artur* :
A takarmányhiány enyhítésének
módjairól.
  22. *Héjjas Endre* :
A méhek jó telelésének feltételei.
  23. *Gerő Zoltán* :
Szüret utáni teendők a szőlőben.
  24. *Dr. Rege Károly* :
A mezőgazdasági termények érté-
kesítése.
  25. *Göllner János* :
A gépek jelentősége a mezőgazda-
ságban.
  26. *Horn János* :
Őszi gyümölcsfaültetés.
  27. *Dr. Hegedüs Vilmos* :
Miért kellene erős szövetkezetek ?
  28. *Dr. Czakó Zoltán* :
Lótenyésztő kisgazdánk téli
teendői.
  29. *enesei Dorner Béla* :
A húsertésenyésztés és az emberi
élelmezés kérdése.
  30. *Dr. Niedermann Zoltán* :
A tűzkár elleni biztosításról.
  31. *Dr. Tóth Jenő* :
A gazdasági szakképzés jelentő-
sége és eszközei hazánkban.
  32. *Dr. Rácz Mihály* :
Mangalicatenyésztésünk fejleszté-
sének eszközei.
-

Több takarékossgot a mezőgazdasági üzemekbe!

Írta: **Juhos Lajos** m. kir. gazdasági akadémiai r. tanár.

Mezőgazdaságunk olyan súlyos válsággal küzd, hogy azt a gazdaságtól távo állók nem is gondolhatják. Hogy ezt valaki átérezhesse, ahhoz gazdának kell lennie.

Nem a mezőgazdaság évről évre megújuló időszakos bajaira gondolok, hanem arra az egész világot átfogó nagy mezőgazdasági válságra, amelynek, sajnos, mi is részesei lettünk. Önhibánkon kívül jutottunk bele a termelés és értékesítés mai nagy válságába.

A válság okainak kutatása és az abból kivezető utak megjelölése nem tartozik mai feladatomhoz. Ezek annyira mélyen fekvők, hogy egy rövid előadás keretében le nem tárgyalhatók. Itt most ezzel összefüggően csakis néhány olyan kérdést emelek ki, amelyekkel a gazda még a mai nehéz időkben is jelentékenyen segíthet helyzetén.

Ezek egyike a takarékossg, ami alatt nem a kuporgatást értem, hanem a helyes, célszerű, okos, eredményre vezető takarékossgot.

A takarékossgot ugyanis sokan rosszul értelmezik s emiatt az oktalan takarékossg hibájába esnek, ami nagy bajok szülőoka lehet. Takarékossg a jelszó, de nem a gondolkodás nélküli takarékossg. Ez a vezető gondolat kell, hogy áthassa minden intézkedésünket.

A gondos gazda háború előtt is takarékos volt, amikor a kölcsönkamatláb és a jövedelem jóval helyesebb viszonyban állottak egymással és így nem kellett annyira kutatni, mint ma, hogy milyen befektetés is az, ami még jövedelmező?

Köztudomású a gazda által eladott termelvények és az általa vásárolt iparcikkek megromlott árviszonya. Más szóval, a gazdaságban használt iparcikkeket: a műtrágyát, abraktakarmányt, gépeket, eszközöket a gazda nem képes ma ugyanazon mennyiségű búza, tej, élő állat árával megvásárolni, mint a háború előtt. Az adók és közterhek, szállítási tarifák és a hitelkamatláb sem fedezhetők ma ugyanazon mennyiségű eladott termény árával. Ma jóval több gabonát, tejet, állatot kell a gazdának eladni, hogy annak árával ugyanolyan mennyiségű ipari

eredetű termelőeszközt vásárolhasson és kötelezettségeinek ugyanúgy megfelelhessen, mint a háború előtt. *Ez azt jelenti, hogy a gazdálkodás terhei erősen megnövekedtek.*

A gazda jövedelme ezzel nem tartott lépést. A háborús évek és az azt követő idők pénzviszonyai meggátolták új befektetések eszközzését és a már meglévő felszerelések jó fenntartását. Ennek következtében a mezőgazdaság tőkeértéke lényegesen megesökkent, aminek további természetes következménye a nyershozam csökkenése lett. A megesökkent nyershozam és a növekvő termelési költség közös eredménye a mai hanyatló jövedelem.

Mi lett viszont ennek a következménye? . . . A gazda kénytelen-kelletlen befektetéseiben kezdett el takarékoskodni.

Mert az adók, közterhek, szállítási tarifák, hitelkamatláb pontosan fixirozva vannak. Ezeket a gazda nem csökkentheti tetszése szerint. Az adót, közterhet fizetni, az adósságot törleszteni kell. A hitelező nem törődik a gazda bevételeivel, a búza, tej, állat, cukorrépa árával, neki csak az a fontos, hogy az évi törlesztések és kamatok pontosan befolyjanak. Eme kötelezettségein a gazda nem takarékoskodhatik. Nem marad tehát más tér a takarékoskodás számára, mint az, ami felett saját tetszése szerint szabadon rendelkezhet. *Hol juthat kifejezésre a gazda takarékoskodása? . . . Máshol nem, mint az anyag- és munkabefektetésen és a leltári értékek fenntartásán, mert e kiadásokon ha kell, még mindig lehet valamit szorítani. De milyen áron?*

A teheneinktől elvont abrakpótlék, talajainktól és növényeinktől elspórolt műtrágya és munka, épületeink és eszközeinknél megtakarított fenntartási és javítási költségek, valamint a későn mustrált tenyészállatok, idejében nem frissített igásállatok, elhanyagolt talajjavítási munkák és a túlhajtott anyagspórolás miatt *ma lépten-nyomon szenvedő, beteg mezőgazdasági üzemekkel találkozunk, amelyekben éppen ezen elemi hibák miatt nincs jövedelem.*

Nézzük meg közelebbről, hogy e túlhajtott takarékoságnak milyen hatása van a jövedelemre. Azt kérdezzhetik a tisztelt gazdatársak, hogyha a takarékoságot amúgy is túlhajtottnak vélem, miért adtunk a mai előadásunknak mégis olyan címet, ami még további takarékoságra int. Azért, mert *a takarékoságot másként kell értelmezni.* Hogy hogyan, azt néhány példával világítom meg.

Minden gazdaságnak vagy gazdasági ágazatnak vannak úgynevezett alapköltségei, amelyeket csakis jó kihasználással lehet csökkenteni. Egy tehén tartási költségeinél például számíthatjuk a bentfekvő tőkék költ-

ségeit, továbbá az ápolás, gondozás és takarmányozás kiadásait. E költségeknek a tehentartás nyershozamában kell megtérülniök. Sok tej és egészséges borjú kell ahhoz, hogy e nagy kiadások fedezetet nyerjenek. Mentől nagyobbak a kiadások és mentől alacsonyabb a tejár, annál több tej kell e költségek fedezésére. Csakis a kiadások fedezésén kívül maradót tekinthetjük jövedelemnek.

Hogy a gazda jó jövedelmet biztosíthasson magának, kiadásait minden eszközzel csökkenteni, bevételeit pedig emelni törekszik. Ennek a módjaira óhajtók rámutatni.

A tehentartás legnagyobb költsége a takarmányozás. Az összes kiadásoknak több mint 50%-át teszi. Ezért a legtöbb gazda itt kezdi el a takarékoskodást. Itt is az abrak esik leghamarább a spórolásnak áldozatul. Pedig ez a legrosszabb helyen alkalmazott takarékoskodás. Mert a tehén a kapott takarmánynak nagy részét életének fenntartására és vemhének nevelésére fordítja s csakis az ezenfelüli részt használja tejtermelésre. Az előbbi rész az életbentartó, az utóbbi pedig a termelő-takarmány. A tehentartás összes költségei azt a célt szolgálják, hogy azok segítségével egy megfelelő tejtermelő eszközt teremthessünk magunknak.

Gyenge takarmányozással a tehenet életben tartom és legfeljebb még annyi tejtermelésre képesítem, hogy kiadásait fedezhesse. *A számító gazda tulajdonképeni munkája itt kezdődik.* Az ilyen gazda nem elégszik meg azzal, hogy kiadásai megtérüljenek. Jó abrakolással a tejtermelést tovább fokozza, mert számításai alapján tudja, hogy az életbentartó alaptakarmányon felül adagolt minden kilogramm abrak a tejtermelés szempontjából a leghatásosabb és így a legjövedelmezőbb befektetést képezi.

Ha a teheneimnek adott 100 pengő értékű abrak egy hónap múlva 103 pengő értékkel térül vissza, akkor az már majdnem 40%-os kamatozást jelent. A számító gazda tudja azt, hogy mentől több tejet ad a tehén, annál kisebb költség esik egy liter tejre. Ilyen esetben a tehentartás alapköltségei ugyanis egyre nagyobb és nagyobb tejhozamra oszlanak el, mindjobban csökkentve ezáltal a tej előállítási árát. Egy bizonyos határig egyre olcsóbb és olcsóbb tejet bír termelni, ami azt jelenti, hogy egyre nagyobb és nagyobb nyereség marad fenn számára.

Bárki is könnyen kiszámíthatja azt, hogy egy jól tejelő és jól takarmányozott tehén tartási költsége aránylag jóval olcsóbb, mint egy rosszul tejelő és rosszul takarmányozotté. Ha az egyik tehentől évente 1200, a másiktól pedig 2400 liter tejet nyerek, azt fogom látni, hogy a

tejtermelés költsége nem arányos. Ha vesszük ugyanis, hogy például 1200 liter tej termelése 450 pengőbe kerül, akkor 2400 literé nem 900 pengőbe, hanem például csak 600 pengőbe fog kerülni. Előbbi esetben egy liter tej előállítási ára 37 fillér, utóbbi esetben pedig csak 25 fillér lesz. 28 filléres tejár mellett a rosszul tejelő tehen gazdája minden liter tejre 9 fillért ráfizet, míg a jól tejelő tehenén minden liter tejen 3 fillért nyer.

Kimondhatjuk tehát, hogy ha rossz teheneket tartunk, vagy jó tehencinket olyan rosszul takarmányozzuk, hogy azok tejtermelő képességüket kellően nem érvényesíthetik, akkor pazarolunk, míg ellenben jó tehenekkel és jó takarmányozással takarékoskodunk.

A magyarázat igen egyszerű. Mint minden gazdasági ágazatnak, úgy a tehéntartásnak is vannak a tejtermeléstől független alapköltségei, amelyeket, mint láttuk, csakis jó kihasználással lehet csökkenteni. Ebben az esetben ugyanis több lesz a nyershozam, több tejre oszlik el az alapköltség és így lényegesen olcsóbbodik az előállítási ár. *Ez egy olyan törvényszerűség, amely alól nincs kivétel.*

Nézzük ugyanezen törvényszerűséget az igásállattartásnál. Pihenő igaerő is igényel minden költséget, legfeljebb takarmányozási költsége csökkenthető. Az állatban fekvő tőke kamatvesztése, a munkabér, anyagfelhasználás és az életbentartó takarmány teljesen egyenlően terhelik az igásfogatot pihentetésnél, avagy teljes kihasználásnál. Ha kiszámítjuk azt, hogy mi olcsóbb, a kíméletes használat mérsékelt takarmányadagokkal, avagy a teljes takarmányozás és erős kihasználás, minden esetben azt fogjuk látni, hogy az utóbbi, vagyis a jó takarmányozás és erős kihasználás mindig jóval előnyösebb. Nagyon jól takarmányozott és ennek megfelelően erősen kihasznált igaállománnyal egy kat. hold megszántása csak $\frac{2}{3}$ -annyiba kerül, mintha állatainkat gyengén takarmányozzuk és ennek megfelelően kíméletesebben használjuk. Egy adott esetben jól takarmányozott, munkabíró állatokkal egy kat. holdnak közép mélyen való megszántása 12 pengőbe került, míg ugyanazon munka költsége gyengén takarmányozott és így kisebb munkavégezményű állatokkal 16 pengőre emelkedett.

Az igaátartás költsége minden olyan gazdasági ágazatot terhel, ahol igaasmunkát használunk. Ezért nagyon fontos annak az olcsóbbátétele. Az igaasmunkaköltség csökkentésével, többi gazdasági ágazatunk üzemi költsége is csökken, ami végeredményében nagy jövedelem emelkedést jelent számunkra. *Kimondható tehát itt is, hogy gyenge takarmányozással és ennek megfelelő kíméletes használattal pazarolunk, míg jó takarmányozás-*

sal és erős kihasználással takarékoskodunk. Utóbbi esetben eredményünk lesz a több, jobb, olcsóbb igamunka, illetve a többi üzemágazatok termelési költségének a lényeges csökkenése.

Hasonló jellegű takarékoskosságot jelent a gép- és eszköztőke jó kihasználása is. Ennek a tőkecsoportnak is vannak a kihasználástól független alapköltségei. Ilyenek a kamat és törlesztés, amelyek akár jó, akár rossz kihasználás esetén egyenlő fix összeggel terhelik az üzemet. Ezzel szemben vannak az úgynevezett üzemi költségek (tüzelő, kenőanyagok értéke és a javítások), amelyek csakis üzembehelyezés esetén számíthatók. Az alapköltségek miatt a gépmunka költsége is csak teljes kihasználással csökkenthető. Például egy 1000 pengős vetőgép 8%-os kamatja és 7%-os törlesztése összesen 150 pengő. Ha évente 120 holdat vetek el vele, akkor ebből egy holdat 125 fillér fog terhelni, míg 50 hold elvetése esetén egy hold költsége 300 fillérre emelkedik.

Hasonlóan számítható ez az emberi munkára is azzal a hangsúlyozással, hogy például az állandó cselédnél és lekötöztetett munkásoknál az összes költség állandó jellegű. Éppen ezért e csoportok munkáját a rossz kihasználás rendkívül megrágítja. Ez a jelenség azonnal állandósul, ha a munkaszükséglet és munkáslétszám között nincs meg a kellő összhang. Viszont mentől állandóbb és jobb a munkások produktív értelemben vett kihasználása, annál inkább nő az egy munkanapra eső nyershozam és így annál kevésbé terhelő a nyershozamegységre eső munkabér.

A munkaerő rossz megszervezése számos gazdaságot döntött már romlásba.

Hogy az itt veszendőbe menő értékekről számot adhassunk magunknak, állandóan ismernünk kell egy igásmunkanap és egy cselédnap önköltségét. Egy munkanap önköltsége annál kisebb, mentől állandóbban történik valamely gazdaságban a kézi- és igaerő kihasználása.

Az évi igásmunkanapok száma vidékenkint és gazdaságonkint nagy eltéréseket mutat. A lómunkanapok száma évenként 240—290, az ökörmunkanapoké pedig 220—260 nap között ingadozik. Vegyes fogatra számítva ez körülbelül 2 pengő napi költség-ingadozást jelent, ami egy év alatt az igatartást 500 pengővel drágíthatja meg. A klimatikus viszonyok által megengedett határokon belül tehát minden eszközzel törekednünk kell igásfogataink és munkásaink mentől állandóbb módon való foglalkoztatására.

A példák száma tetszés szerint megsokszorozható, de azt hiszem, ennyi is elegendő arra, hogy az üzemi alapbefektetéseink jobb kihasználásából eredő nagy jövedelemgyarapodást bizonyíthassa.

Szándékosan választottam ki a legegyszerűbb és legmindennapibb eseteket. Számos más példára lehetne még rámutatni, amelyek mind a célszerű, helyes, okos üzemi megszervezés nagy jövedelemfokozó hatását igazolnák.

Állathizlalásnál, valamint mindenféle más állattenyésztési ágánál, szántóterményeink termelésénél, ipari üzemeinknél, egyszóval a mezőgazdaság minden ágazatánál hasonló eredményekkel számítható a már amúgy is meglevő alapbefektetések jobb kihasználásából eredő nagy jövedelemgyarapodás.

Arányos befektetésekre kell törekednünk, hogy így minden befektetésünknek teljes kihasználást biztosíthassunk.

Ez a mezőgazdaság legsarkalatosabb alaptörvénye. Ennek a betartása az elérhető legnagyobb takarékoskosságot jelenti.

Nem garaszkodással, hanem a fontos üzemberendezési rendszabályok szigorú betartásával válhatunk csak a szó igazi értelmében vett takarékos gazdákká.

Csak, ha már ennek eleget tettünk, azután gondolhatunk a szó mindennapi értelmében vett takarékoskodásra. Mert erre is nagy szükség van.

Mindaddig azonban, amíg az üzemberendezési és vezelési hibáknak tömegével találkozunk, amíg tagosítatlan birtokon gazdálkodunk, szórva vetünk, elkésve aratunk, silány vetőmagot használunk, amíg hibás vetés-váltást követünk, az őszi szántást és tarlóhántást elmulasztjuk, műtrágyával és abrakkal indokolatlanul takarékoskodunk, rossz trágyakezelést folytatunk, ugart tartunk és főként amíg minden befektetésünknek teljes kihasználást nem biztosítunk stb., stb., addig ne gondoljuk azt, hogy a garaszkodással sokra mehetünk.

A takarékoskosság elsősorban hasonló kérdések jó megoldásában rejlik.

A gazdálkodó személyi kiválósága, tudása, üzleti érzéke, számítási tudása, ugyanolyan viszonyok között és ugyanolyan tőkebefektetés mellett is, igen különböző eredményeket hozhat létre. Mert az egyik gazda kiváló, mindent meglátó üzletember, aki a dolgot mindig a gyökerénél fogja meg, aki az eredmények biztosítékát elsősorban fenti kérdések jó megoldásában keresi, míg a másik csak a szó mindennapi értelmében vett takarékoskosságot látja fontosnak.